[Total No. of Pages : 3

33224

Final M.D. Ayurveda (Panchkarma) (2012/2017) Examination, Winter - 2022

RAKTAMOKSHANA, PHYSIOTHERAPY & DISEASE WISE PANCHAKARMA - IV

(Syllabus of Final M.D Ayurveda - 2012 is applicable to Old/New/ 2010/2012/2017 students)

Total Duration : 3 Hours

Total Marks : 100

Instructions : 1) *Use* ***blue/black*** *ball point pen only.*

2) ***Do not*** *write anything on the* ***blank portion of the question paper.*** *If written anything, such type of act will be considered as an attempt to resort to unfair means.*

3) ***All*** *questions are* ***compulsory.***

4) *The number to the* ***right*** *indicates* ***full*** *marks.*

5) *Draw diagrams* ***wherever*** *necessary.*

6) *Distribution of syllabus in Question Paper is only meant to cover entire syllabus within the stipulated frame. The Question paper pattern is a mere guideline. Questions can be asked from any paper's syllabus into any question paper. Students cannot claim that the Question is out of syllabus. As it is only for the placement sake, the distribution has been done.*

7) *Use a common answer book for all sections.*

1. दीर्घोत्तरी प्रश्नः [1 × 15 = 15]

Long answer question:

रक्तमोक्षणाचे अर्ह व अनर्ह लिहा व कार्मुकत्व स्पष्ट करा.

Write indication and contraindication of Raktamokshana and its Karmukatva.

2. दीर्घोत्तरी प्रश्नः [1 × 15 = 15]

Long answer question:

सिरावेध विधी पूर्वकर्म, प्रधानकर्म पश्चात कर्मासह लिहा व विविध व्याधींमधील कामुकत्व स्पष्ट करा.

Write Siravedha vidhi poorva, pradhana, paschat karma and its role in different diseases.

3. दीर्घोत्तरी प्रश्न: [1 × 15 = 15]

Long answer question:

कुष्ठ व्याधीत दिले जाणारे पंचकर्म उपक्रम स्पष्ट करा.

Explain Panchakarma procedures given in Kushtha Vyadhi.

4. दीर्घोत्तरी प्रश्न: [1 × 15 = 15]

Long answer question:

व्यायामोपचार चिकित्सेचे सिद्धांत स्पष्ट करा व पक्षाघाताशी संबंधित देण्यात येणारे व्यायामोपचार स्पष्ट करा.

Explain the principles of exercise therapy and explain the exercise therapy given in relation to paralysis.

5. लघुत्तरी प्रश्न (दहापैकी कोणतेही आठ): [8 × 5 = 40]

Short answer question (**any eight** out of ten):

a) रक्तस्तंभन चिकित्सा लिहा.

Write Raktastambhan Chikitsa.

b) जी.बी. सिंड्रोम विकृतीमध्ये देण्यात येणाऱ्या पंचकर्म चिकित्सा लिहा.

Write treatments of Panchakarma useful in G. B. syndrome.

c) वॅक्सबाथ थेरपी स्पष्ट करा.

Explain Waxbath therapy.

d) सविष व निर्विष जलौका लिहा.

Write Savisha and Nirvisha Jalauka.

e) रक्तमोक्षणाची प्राचीन व आधुनिक उपकरणे लिहा.

Write ancient and modern instruments used for Raktamokshana.

f) ॲलर्जीक ऱ्हायनायटीस व्याधीमध्ये उपयुक्त शोधन चिकित्सा लिहा.

Write Shodhana treatment useful in allergic rhinitis.

g) इन्फ्रारेड थेरपी चे कार्मुकत्व स्पष्ट करा.

Explain mode of action of Infrared therapy.

h) तमकश्वास व्याधीच्या अवस्थेनुसार दिल्या जाणाऱ्या पंचकर्म चिकित्सा लिहा.

Write Panchakarma administered in Tamakshwasa according to its stages.

i) सर्वायकल स्पॉंडिलोसिस या व्याधीत दिली जाणारी व्यायाम चिकित्सा लिहा.

Write Physiotherapy used in cervical spondylosis.

j) ऑक्यूपेशनल थेरपीचा सिद्धांत लिहून दैनंदिन जीवनात त्याचे महत्व लिहा.

Write principles of Occupational therapy and its use in daily living?

OOOO

[Total No. of Pages : 2

33223

Final M.D. Ayurveda (Panchkarma)/ (2012)/(2017) Examination, Winter - 2022

BASTI KARMA & NASYA KARMA - III

(Syllabus of Final MD Ayurveda - 2012 is applicable to Old/New/ 2010/2012/2017 Students)

Total Duration : 3 Hours

Total Marks : 100

Instructions :
1) Use **blue/black** ball point pen only.
2) **Do not** write anything on the **blank portion of the question paper.** If written anything, such type of act will be considered as an attempt to resort to unfair means.
3) **All** questions are **compulsory.**
4) The number to the **right** indicates **full** marks.
5) Draw diagrams **wherever** necessary.
6) Distribution of syllabus in Question Paper is only meant to cover entire syllabus within the stipulated frame. The Question paper pattern is a mere guideline. Questions can be asked from any paper's syllabus into any question paper. Students cannot claim that the Question is out of syllabus. As it is only for the placement sake, the distribution has been done.
7) Use a common answer book for all sections.

1. दीर्घोत्तरी प्रश्न : [1 × 15 = 15]

Long answer question :

खालील बस्तिद्रव्यांची घटक द्रव्ये, ससंदर्भ लिहून त्याची कार्मुकता स्पष्ट करा.

अ) एरंडमुलादि निरूह बस्ति

ब) लेखन–बस्ति

Explain the mode of action with their ingredients and reference of the following Basti-Types

a) Erandmuladi Niruha-Basti

b) Lekhan-Basti

2. दीर्घोत्तरी प्रश्न : [1 × 15 = 15]

Long answer question :

आयुर्वेदाच्या दृष्टिने बस्तिची कार्मुकता सविस्तर लिहा. "गट ब्रेन" चे तत्व आणि त्याचा बस्तिची संबंध लिहा.

Explain mode of Action of Basti according to Ayurveda, Explain concept of 'Gut Brain' and its relevance Basti Therapy

3. दीर्घोत्तरी प्रश्न : [1 × 15 = 15]

Long answer question :

नवन नस्य विधी सविस्तर सांगा अवपीडक नस्याचे प्रयोजन लिहा.

Explain Navan Nasya vidhi and write application of Avapidaka Nasya.

4. दीर्घोत्तरी प्रश्न : [1 × 15 = 15]

Long answer question :

पुढील व्याधींमध्ये नस्याचे कार्य कसे होईल? याविषयी विस्ताराने लिहा.

अ) आर्दित

ब) जीर्ण प्रतिश्चाय

Explain in details Mode of action with Aushadhi of Nasya its type of the following diseases

a) Aardit

b) Jirna pratishaya

5. लघुत्तरी प्रश्न (दहापैकी कोणतेही आठ) : [8 × 5 = 40]

Short answer question (**any eight** out of **ten**) :

a) संख्येनुसार बस्तिचे प्रकार.

Types of Basti according to 'Sankhya'.

b) बस्ति द्रव्य सम्मेलन विधी सविस्तर लिहून द्रव्याचे प्रमाण लिहा.

Write Vasti dravya sammelan Vidhi in detail with quality of Vastidravyas.

c) अनुवासन बस्तिसाठी उपयोगी विविध घृत व तैले.

Various types of Ghrita & Tailas useful for Anuvasan Basti.

d) योनीगत स्त्री–बस्ति विधी.

Yonigat Stri-uttar Basti Vidhi.

e) प्राचीन व अर्वाचीन आस्थापन बस्ती यंत्र.

Asthapan Basti Yantra used in additional & Modern Era.

f) नस्याचा अतियोग आणि चिकित्सा.

Atiyoga of Nasya and its chikitsa.

g) नसाहि शिरसो द्वारम् लिहा.

Write Nasahi Siraso dwaram.

h) षड्बिंदु तैल नस्य द्रव्य.

Shadabindu Taila Nasya dravya.

i) फरक लिहा धुमपान आणि धूम नस्य.

Write difference between Dhamapan and Dhuma Nasya.

j) उपयुक्तांगानुसार नस्यांचे प्रकार.

Types of Nasya according to upyuktang.

▽▽▽▽

[Total No. of Pages : 2

33223

Final M.D. Ayurveda (Ayurveda Vachaspati-Panchkarma) (2012)/ (2017) Examination, Winter - 2024 Phase - III

BASTI KARMA & NASYA KARMA - III

(Syllabus of Final MD Ayurveda - 2012 is applicable to Old/New/2010/2012/2017 Students)

Total Duration : 3 Hours

Total Marks : 100

Instructions :
1) *Use **black** ball point pen only.*
2) ***Do not** write anything on the **blank portion of the question paper.** If written anything, such type of act will be considered as an attempt to resort to unfair means.*
3) ***All** questions are **compulsory.***
4) *The number to the **right** indicates **full** marks.*
5) *Draw diagrams **wherever** necessary.*
6) *Distribution of syllabus in Question Paper is only meant to cover entire syllabus within the stipulated frame. The Question paper pattern is a mere guideline. Questions can be asked from any paper's syllabus into any question paper. Students cannot claim that the Question is out of syllabus. As it is only for the placement sake, the distribution has been done.*
7) *Use a common answer book for all sections.*

1. दिर्घोत्तरी प्रश्न :

Long answer question : [1 × 15 = 15]

आस्थाप्य आणि अनास्थाप्य सविस्तर सकारण स्पष्ट करून बस्ति द्रव्य संयोजन विधी लिहा.

Explain indications and contraindications of Asthapan basti with their respective reasons in detail. Also write basti dravya sanyojan vidhi.

2. दिर्घोत्तरी प्रश्न :

Long answer question : [1 × 15 = 15]

अनुवासन बस्ति दानविधी लिहून अनुवासन बस्ति व्यापद हेतू, लक्षण आणि चिकित्सेसह सविस्तर स्पष्ट करा.

Write administration of Anuvasan basti and explain Anuvasana Basti Vyapada with their respective hetu, lakshanas and chikitsa in detail.

3. दिर्घोत्तरी प्रश्न :

Long answer question : [1 × 15 = 15]

'Gut Brain' संकल्पनेच्याआधारे बस्ति चिकित्सेची आमवात, पक्षवध आणि उन्माद व्याधीतील उपयोगिता स्पष्ट करा.

Elaborate the efficacy of Basti treatment in Amavata, Pakshavadha and Unmada on the basis of 'Gut Brain' concept.

4. दिर्घोत्तरी प्रश्न :

Long answer question : [1 × 15 = 15]

अवपीड, प्रधमन आणि धूम नस्यात वापरली जाणारी द्रव्ये, प्रत्येकाचा नस्यविधी आणि त्यातील मात्रा सविस्तर स्पष्ट करा. प्रत्येकाची कार्मुकता स्वतंत्ररित्या थोडक्यात स्पष्ट करा.

Explain Avapeeda, Pradhamana and Dhooma Nasya with their drugs, methodology and dosages respectively. Also explain their individual mechanism of action.

5. लघुत्तरी प्रश्न (दहापैकी कोणतेही आठ) :

Short answer question (**any eight** out of ten) : [8 × 5 = 40]

a) मज्जावस्तिसाठी मज्जानिर्हरण विधि व मज्जाबस्ति उपयोगिता लिहा.
Write method of extraction of Majja for Majja basti and effects of Majja basti.

b) अनुवासन वस्तिमधील काल व भोजनमात्रा विचार वर्णन करा.
Describe thought & specifications of time & quantity of diet in regards of Anuvasana basti.

c) अर्धमात्रिक बस्ति संदर्भासह चिकित्सेतील महत्व वर्णन करा.
Describe with reference importance of 'Ardhamatrik-basti'.

d) धूमनस्यसापेक्ष "ॲरोमा थेरपी" मधील चिकित्सा तत्वांचा विचार वर्णन करा.
Describe comparison of fundamentals of Aroma therapy in relation to Dhooma Nasya.

e) स्त्री उत्तर वस्तीसाठी वापरली जाणारी यंत्र–उपकरणे लिहा.
Describe instruments and equipments used for 'Female Uttar Basti'.

f) "प्रतिमर्श नस्य प्रशस्ती" वर्णन करा.
Describe 'Importance of Pratimarsha nasya'.

g) यापन वस्ति उपद्रव, संभाव्य कारणे व चिकित्सा वर्णन करा.
Describe Yapana Basti upadrava, possible reasons & treatment.

h) षडबिंदु तैल नस्याचे चिकित्सेतील महत्व वर्णन करा.
Clinical importance of Shadbindu tail nasya.

i) नावन नस्याचे कार्मुकत्व लिहा.
Write mode of action of Navan-nasya.

j) नस्यातील पश्चातकर्माचे सकारण महत्व वर्णन करा.
Describe importance with reasons of Nasya paschat karma.

▽▽▽▽

[Total No. of Pages : 2

33224

Final M.D. Ayurveda (Ayurveda Vachaspati-Panchkarma) (2012)/ (2017) Examination, Winter - 2024 Phase - III

RAKTAMOKSHANA, PHSIOTHERAPY & DISEASE WISE PANCHAKARMA - IV

(Syllabus of Final MD Ayurveda - 2012 is applicable to Old/New/2010/2012/2017 Students)

Total Duration : 3 Hours　　　　Total Marks : 100

Instructions :
1) *Use **black** ball point pen only.*
2) ***Do not** write anything on the **blank portion of the question paper.** If written anything, such type of act will be considered as an attempt to resort to unfair means.*
3) ***All** questions are **compulsory.***
4) *The number to the **right** indicates **full** marks.*
5) *Draw diagrams **wherever** necessary.*
6) *Distribution of syllabus in Question Paper is only meant to cover entire syllabus within the stipulated frame. The Question paper pattern is a mere guideline. Questions can be asked from any paper's syllabus into any question paper. Students cannot claim that the Question is out of syllabus. As it is only for the placement sake, the distribution has been done.*
7) *Use a common answer book for all sections.*

1. दिर्घोत्तरी प्रश्न : **[1 × 15 = 15]**

Long answer question :

हायपोथायरॉडिजम व हायपरथायरॉडिझम ची लक्षणे सांगून त्यामध्ये पंचकर्म चिकित्सा कार्मुकतेनुसार सवितस्तर लिहा.

Explain Hypothyroidism and Hyperthyroidism and role of Panchakarma with mode of action in above.

2. दिर्घोत्तरी प्रश्न : **[1 × 15 = 15]**

Long answer question :

उदर व्याधीचे प्रकार व अवस्था सांगून त्यामध्ये अवस्थानुसार पंचकर्म वर्णन करा.

Describe types of Udar and awastha of Udar and explain Panchakarma according to awastha.

3. दिर्घोत्तरी प्रश्न : **[1 × 15 = 15]**

Long answer question :

रक्तमोक्षण परीक्षा विधी व रक्तमोक्षणाचे व्यापद सांगून त्याची आयुर्वेदिक व आधुनिक चिकित्सा वर्णन करा.

Explain Raktamokshana Pariksha vidhi. Also describe Raktamokshana vyapad with its ayurvedic & modern treatment.

4. दिर्घोत्तरी प्रश्न : [1 × 15 = 15]

Long answer question :

वेगवेगळया फिजीकल मोडॅलिटिज वर्णन करून त्यांचे चिकित्सेतील महत्व लिहा.

Explain different physical modalities and their clinical importance.

5. लघुत्तरी प्रश्न (दहापैकी कोणतेही आठ) : [8 × 5 = 40]

Short answer question (any eight out of ten) :

a) रक्तमोक्षणाच्या आधुनिक विकसित पद्धती लिहा.
Write modified techniques of Raktamokshana.

b) Calcaneal Spur मधील पंचकर्म लिहा.
Write Panchakarmas useful in Calcaneal Spur.

c) फ्रोझन शोल्डर – पंचकर्म चिकित्सा लिहा.
Write Panchakarma in Frozen Shoulder.

d) फिजीयोथेरपीची व्याख्या सांगून पंचकर्म चिकित्सेत महत्व स्पष्ट करा.
Define 'Physiotherapy' and its importance in Panchakarma management.

e) कोल्ड थेरपीचे कार्मुकत्व लिहा.
Write mode of action of cold therapy.

f) प्रच्छानकर्माचे चिकित्सेतील महत्व लिहा.
Write clinical importance of 'Pracchan karma'.

g) हृद्रोग – अवस्थानुरूप पंचकर्म लिहा.
Write Hrudroga - Panchakarma according to awastha.

h) "कामले तु विरेचनं" सुत्र स्पष्ट करा.
Describe "कामले तु विरेचनं" sutra.

i) एस एल ई (सिस्टीमिक ल्यूपस ईरिथमॅट्स) मध्ये पंचकर्म चिकित्सा वर्णन करा.
Describe Panchkarma chikitsa in SLE (Systemic Lupous Erythmatus).

j) 'बेल्स पाल्सि' मध्ये पंचकर्म लिहा.
Write Panchakarma in Bell's Palsy.

▽▽▽▽

Final M.D. Ayurveda (Ayurveda Vachaspati-Panchkarma) (2012/2017) Examination, Winter - 2024 Phase - III
VAMANA & VIRECHANA KARMA - II

(Syllabus of Final MD Ayurveda - 2012 is applicable to Old/New/2010/2012/2017 Students)

Total Duration : 3 Hours Total Marks : 100

Instructions :
1) *Use **black** ball point pen only.*
2) ***Do not** write anything on the **blank portion of the question paper.** If written anything, such type of act will be considered as an attempt to resort to unfair means.*
3) ***All** questions are **compulsory.***
4) *The number to the **right** indicates **full** marks.*
5) *Draw diagrams **wherever** necessary.*
6) *Distribution of syllabus in Question Paper is only meant to cover entire syllabus within the stipulated frame. The Question paper pattern is a mere guideline. Questions can be asked from any paper's syllabus into any question paper. Students cannot claim that the Question is out of syllabus. As it is only for the placement sake, the distribution has been done.*
7) *Use a common answer book for all sections.*

1. दिर्घोत्तरी प्रश्न : [1 × 15 = 15]

Long answer question :

वमनकर्माची परिभाषा, पंचकर्मातील महत्व सांगुन वमनकर्म सविस्तर वर्णन करा.

Write definition of Vamana, its importance in Panchakarma and explain Vamana Karma in details.

2. दिर्घोत्तरी प्रश्न : [1 × 15 = 15]

Long answer question :

मदनफळ संग्रहविधि, मदनफळ पिप्पली निर्माण विधि सविस्तर सांगुन मदनफळाचे कल्प वर्णन करा.

Explain Madanaphala collection method, Madanaphala pippali nirmana in details and write Madanaphala Kalpa.

3. दिर्घोत्तरी प्रश्न : [1 × 15 = 15]

Long answer question :

विरेचन कर्माचे महत्व, कार्मुकता सांगुन विरेचन विधि सविस्तर वर्णन करा.

Write importance, Karmukata and explain Virechana vidhi in details.

4. दिर्घोत्तरी प्रश्न :

Long answer question : [1 × 15 = 15]

चरक व सुश्रुतानुसार वमन-विरेचन व्यापद सांगून चरकानुसार त्यांचे हेतु व चिकित्सा सविस्तार वर्णन करा.

Write Vamana-Virechana Vyapad according to Charaka and Sushruta. Also explain causative factors and treatment of Vyapad according to Charaka.

5. लघुत्तरी प्रश्न (दहापैकी कोणतेही आठ) :

Short answer question (any eight out of ten) : [8 × 5 = 40]

a) चरकोक्त वामक द्रव्ये व वमनोपग गण लिहा.
Write Charakokta Vamaka drugs and Vamanopaga gana.

b) वमन व विरेचनाची संप्राप्ती वर्णन करा.
Write Vamana and Virechana Samprapti.

c) वमनाची आंतिकी, वैगिकी, मानिकी व लैंगिकी शुद्धि वर्णन करा.
Write Antiki, Vaigiki, Maniki and Laingiki shudhi of Vamana.

d) ससंर्जनक्रम व त्याचे महत्व सांगुन तर्पणादी क्रम व त्याची अर्हता वर्णन करा.
Write Sansarjan Krama, its importance and explain Tarpanadi Krama and its indications.

e) अथ च्छर्दनीयमातुरं द्वयहं त्र्यहं वा स्नेहस्वेदोपपन्नं ..... चरक चक्रपाणी टिकेनुसार स्पष्ट करा.
Explain above Verse according to Chakrapani commentary.

f) कामला, उदर, रक्तपित्त यातील विरेचन चिकित्सा भेद वर्णन करा.
Write the difference between Virechana treatment of Kamala, Udara and Raktapitta.

g) विरेचन प्रकार (शारंगधरोक्त)
Types of Virechan (Sharangadharokta)

h) विरेचनाची आंतिकी, वैगिकी, लैंगिकी आणि मानिकी शुद्धि लिहा.
Write Aantiki, Vaigiki, Laingiki and Maniki Shuddhi of Virechana.

i) आमातिसाराचे चिकित्सा सूत्र लिहुन त्यातील शारंगधरोक्त विरेचक द्रव्याची कार्मुकता वर्णन करा.
Write Chikitsa-sutra of Aamatisara and explain Karmukata of Sharangadharokta Virechaka drug mentioned in it.

j) तरुण ज्वरातील वमनाच्या विशिष्ट अवस्था वर्णन करा.
Explain specific indications of Vamana in Taruna Jwara.

◆ ◆ ◆

33221

FINAL M.D. AYURVEDA (AYURVEDA VACHASPATI – PANCHKARMA) (2012)

Purva Karma-Snehana & Svedana - I

Total Duration : 3 Hrs. Total Marks : 100

Instructions : 1) *Use **black** ball point pen only.*

2) ***Do not** write anything on **the blank portion of the question paper.** If written anything, such type of act will be considered as an attempt to resort to unfair means.*

3) ***All** questions are **compulsory.***

4) *The number to the **right** indicates **full** marks.*

5) *Draw diagrams **wherever** necessary.*

6) *Distribution of syllabus in Question Paper is only meant to cover entire syllabus within the stipulated frame. This format is a mere guideline. Questions from the syllabus can be asked in any paper. Students cannot claim that the Question is out of syllabus, as this format and distribution has been given only for the sake of placement.*

7) *Use a common answer book for all sections.*

1. दीर्घोत्तरी प्रश्न :

Long answer question : **(1x15=15)**

बहुदोषावस्थेची लक्षणे, शोधनपूर्व समीक्ष्य भाव सांगून संशोधनार्ह असूनदेखील कुठल्या व्यक्तींमध्ये संशोधन करणे वर्ज्य आहे हे सकारण स्पष्ट करा.

Explain signs and symptoms of Bahudosha avastha, Shodhana purva sameekshya bhava alongwith logical reasoning for a group of persons who are avoided for Samshodhana even if they are indicated for the same.

2. दीर्घोत्तरी प्रश्न :

Long answer question : **(1x15=15)**

विविध स्नेहप्रकार सांगून कार्मुकतेवर आधारीत स्नेहप्रकार सविस्तर वर्णन करा आणि आभ्यंतर स्नेहपानाची कार्मुकता त्या प्रत्येक प्रकारानुसार स्वतंत्रपणे वर्णन करा.

Enlist different Sneha types and describe the types of Snehana based on Karmukata in detail and explain their separate mechanism of action.

3. दीर्घोत्तरी प्रश्न :

Long answer question : **(1x15=15)**

क्लेद आणि स्वेद यांतील संबंध, त्वचेचे स्त्रवण आणि उत्सर्जन कर्म, स्पर्शन – घर्षण दबाव आणि तापमान यांना त्वचेकडून दिला जाणारा प्रतिसाद यांद्वारा स्वेदनाची कार्मुकता स्पष्ट करा.

Explain the mechanism of Svedan with the help of relation between Sveda and Kleda, secretory and excretory functions of skin, effects of stimulation by touch, friction pressure and temperature.

4. दीर्घोत्तरी प्रश्न :

Long answer question : **(1x15=15)**

षष्टिकशाली पिण्ड स्वेदाचा विधी, द्रव्ये, अर्हता, अनर्हता सविस्तर वर्णन करुन कार्मुकता स्पष्ट करा आणि श्वास व वातरक्त व्याधीतील विविध अवस्थांमध्ये वापरल्या जाणाऱ्या स्नेहन स्वेदनाच्या प्रकारांचे वर्णन करा.

Describe Methodology, drugs, indications, contraindications and mechanism of action of Shastikashali pindasveda. Also explain various types of Snehana and Svedana in different clinical conditions of Shvasa and Vatarakta.

PTO

5. लघूत्तरी प्रश्न (दहा पैकी कोणतेही आठ) :
Short answer question (any eight out of ten) : **(8x5=40)**

a) चूर्णपिण्ड स्वेद
Churna Pinda Sveda

b) सौंदर्य चिकित्सेतील लेप महत्व आणि मुखदुपिकेत लेप चिकित्सा.
Importance of Lepa in cosmetics and in Lepa treatment in Mukhadushika.

c) सद्य स्नेहः व्याख्या, अर्हता आणि उदाहरणे.
Sadya, Sneha: definition, indications and examples.

d) अन्नलेप विधि
Annalepa vidhi

e) शिरोधारा विधि
Shirodhara vidhi

f) कुक्कुटाण्ड पिंडस्वेद
Kukkutanda pindasveda

g) परिहार्य विषय आणि परिहार काल.
Pariharya Vishaya and Parihara kala.

h) सद्य प्रचलित विविध मालिश पध्दती
Different contemporary massage techniques.

i) उत्तम स्नेह : मात्रा, अर्हता
Uttama sneha : Dosage, Indication.

j) सोना बाथ
Sauna Bath

....

33224

FINAL M.D. AYURVEDA (AYURVEDA VACHASPATI – PANCHKARMA) (2012)

Raktamokshana, Physiotherapy & Disease wise Panchakarma - IV

Total Duration : 3 Hrs. Total Marks : 100

Instructions : 1) *Use **black** ball point pen only.*

2) ***Do not** write anything on **the blank portion of the question paper.** If written anything, such type of act will be considered as an attempt to resort to unfair means.*

3) ***All** questions are **compulsory**.*

4) *The number to the **right** indicates **full** marks.*

5) *Draw diagrams **wherever** necessary.*

6) *Distribution of syllabus in Question Paper is only meant to cover entire syllabus within the stipulated frame. This format is a mere guideline. Questions from the syllabus can be asked in any paper. Students cannot claim that the Question is out of syllabus, as this format and distribution has been given only for the sake of placement.*

7) *Use a common answer book for all sections.*

1. दीर्घोत्तरी प्रश्न :
   Long answer question : **(1x15=15)**

   रक्तमोक्षणाच्या प्रकारांचे सविस्तर वर्णन करा. रक्तमोक्षण प्रकारांची निवड करताना कोणत्या सामान्य तत्वांचा विचार कराल ते वर्णन करा. प्रच्छान कर्म विधी सविस्तर लिहा.
   Explain in details classifications of Raktamokshana. Describe general principles for selection of types of Raktamokshan. Write Pracchan vidhi in details.

2. दीर्घोत्तरी प्रश्न :
   Long answer question : **(1x15=15)**

   क्लिनिकल फिजिकल मेडिसिन ची व्यांख्या सांगुन खालील प्रकारांचे वैद्यकीय वापर सांगा.
   अ) Transcutaneous Electronic Nerve Stimulations (TENS)
   ब) अल्ट्रा साऊंड थेरेपी
   क) व्हॅक्स बाथ थेरेपी
   Define Clinical physical medicine. Explain the clinical use of following modalities:
   a) Transcutaneous Electronic Nerve Stimulations (TENS)
   b) Ultra sound therapy
   c) Wax bath therapy

3. दीर्घोत्तरी प्रश्न :
   Long answer question : **(1x15=15)**

   आमवात व वातरक्त व्याधी अनुषंगाने पंचकर्म चिकित्सा सविस्तर लिहा.
   Give detail Panchakarma treatment in Amvata and Vatrakta vyadhi accordingly.

4. दीर्घोत्तरी प्रश्न :
   Long answer question : **(1x15=15)**

   व्याधीपरत्वे पंचकर्म चिकित्सा लिहा.
   अ) सोरीयासीस ब) एक्झीमा क) कॅलकॅनिअल स्पर
   Use of Panchakarma procedure in the following disorders
   a) Poriasis b) Eczema c) Calcaneal Spur.

PTO

5. लघूत्तरी प्रश्न (दहापैकी कोणतेही आठ) :
Short answer question (any eight out of ten) : **(8x5=40)**

a) चिंता विकारा मध्ये पंचकर्म चिकित्सा वर्णन करा.
Describe panchakarma treatment in Anxiety disorder.

b) रक्तदूष्टी हेतू वर्णन करा.
Describe Raktadushti Hetu.

c) खालित्य व्याधीत पंचकर्म चिकित्सा वर्णन करा.
Describe Panchakarma chikitsa in Khalitya.

d) निर्विप जलौका परिक्षा वर्णन करा.
Describe Examination of Nirvisha Jalauka.

e) जलौकावचरणानंतर पश्चात कर्म वर्णन करा.
Describe Pachat karma of Jalaukavacharana.

f) मुखदुषिकामध्ये पंचकर्म चिकित्सा वर्णन करा.
Describe Panchakarma treatment in Mukhadushika.

g) मसाजचा वैद्यकीय उपयोग वर्णन करा.
Describe clinical use of Massage.

h) पक्षवधव्याधी फिजीओथेरपी वर्णन करा.
Describe Physiotherapy in Pakshavadha Vyadhi.

i) ग्रहणीमध्ये पंचकर्म चिकित्सा वर्णन करा.
Describe Panchakarma chikitsa in Grahani.

j) यकृत दाल्योदरामध्ये पंचकर्म चिकित्सा वर्णन करा.
Describe Panchakarma chikitsa in Yakridalyodara.

....